

Deo I

Kako početi i kako se obezbediti

Korisnici Windowsa se razlikuju: neki su početnici, a neki imaju višegodišnje iskustvo. Deo I koristiće i jednim i drugima, jer sadrži teme koje svako treba da zna pre nego što počne s radom u Windowsu.

Poglavlje 1 namenjeno je iskusnijim korisnicima. U njemu su nabrojane nove osobine Viste, kao i osnovne razlike između Viste i ranijih verzija Windowsa.

Ukoliko imate malo iskustva u radu sa Windowsom (ili ga nemate uopšte), verovatno vas neće zanimati šta je novo a šta staro – u tom slučaju, preskočite poglavlje 1 i pređite na poglavlje 2.

U poglavlju 3 govori se o korisničkim nalogima i novom svojstvu Windows Viste, User Account Control (UAC), a u poglavlju 4 o roditeljskoj kontroli (Parental Controls), nečemu što su roditelji odavno priželjkivali na svojim računarima. I početnici i iskusni korisnici naći će ovde mnogo toga novog i korisnog.

Na današnjem ogromnom i promenljivom tržištu visokih tehnologija jedan izvor informacija nikako ne može biti dovoljan. Morate biti snalažljivi i koristiti sve izvore koji su vam dostupni. Poglavlje 5 će vam u tome pomoći. U poglavlju 6 obrađuju se najčešći problemi na koje ćete nailaziti baveći se temama iz prvih pet poglavlja.

U OVOM DELU

Poglavlje 1
Šta je novo u Windows Visti

Poglavlje 2
Osnovni pojmovi

Poglavlje 3
Korisnički nalozi

Poglavlje 4
Roditeljska kontrola i porodična sigurnost

Poglavlje 5
Pomoć, podrška i rešavanje problema

Poglavlje 6
Problemi prilikom pokretanja računara

Poglavlje 1

Šta je novo u Windows Visti

Dobro došli u Vistu! Ovo poglavlje namenjeno je čitaocima koji su iskusni u radu s Windowsom XP ili drugim verzijama Windowsa i žele da saznaju šta ima novo. Ako ste početnik na PC-ju, ono vam neće mnogo pomoći – zato ga slobodno preskočite i pređite na poglavlje 2.

Windows Vista je mnogo više od nove „verzije“ Windowsa. To nije samo zašecereni Windows XP, nego sasvim nov operativni sistem, spolja i iznutra.

Naravno, to ne znači da treba da odbacite svoje znanje! Naprotiv: stari, dobri načini rada još uvek se primenjuju. Treba samo da proširite horizonte i napravite mesta za veće i bolje stvari.

Ako ste poput većine ljudi (u koje i sam spadam), vaš prvi poriv biće da pobegnute od Viste glavom bez obzira i vratite se nekom gostoljubivom okruženju kao što je Windows XP. Međutim, tako ćete propustiti mnoga nova svojstva i poboljšanja. Zato potrošite malo vremena i naučite nešto o njima – otkrićete da se u Visti *zaista* brže i lakše radi. U ovom poglavlju daje se kratki pregled novih osobina – proučite ih i odlučite koliko su vam važne za rad.

NOVO Novo grafičko okruženje Aero Glass obezbeđuje bolji pregled otvorenih programa na radnoj površini.

Novi izgled

Najupadljivije (mada ne i najvažnije) novo svojstvo jeste grafičko okruženje Aero Glass. Korisnici Windowsa godinama upotrebljavaju 3D radno okruženje. U njemu možete otvoriti proizvoljan broj programa i naslagati ih na radnoj površini kao listove papira. S tako složenim stavkama, 3D okruženje nije sasvim dolazilo do izražaja.

U OVOM POGLAVLJU

Novi izgled

Brža i lakša navigacija

Bezbednost i roditeljska kontrola

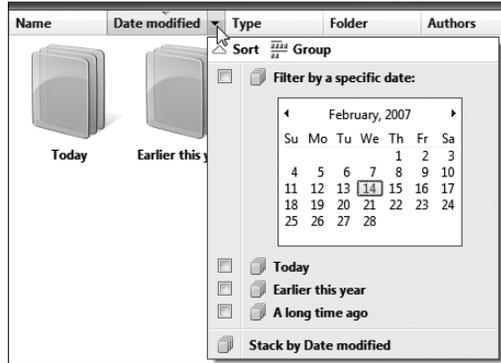
Lakše korišćenje Interneta

I još mnogo toga

Zahvaljujući Aero Glassu, okviri prozora programa postaju poluprovodni, tako da se vidi ono što se nalazi iza prvog prozora. Aero blago senči okvir prozora kako bi izgledao uzdignuto. Na slici 1.1 prikazan je primer, mada se sve mnogo bolje vidi na ekranu.

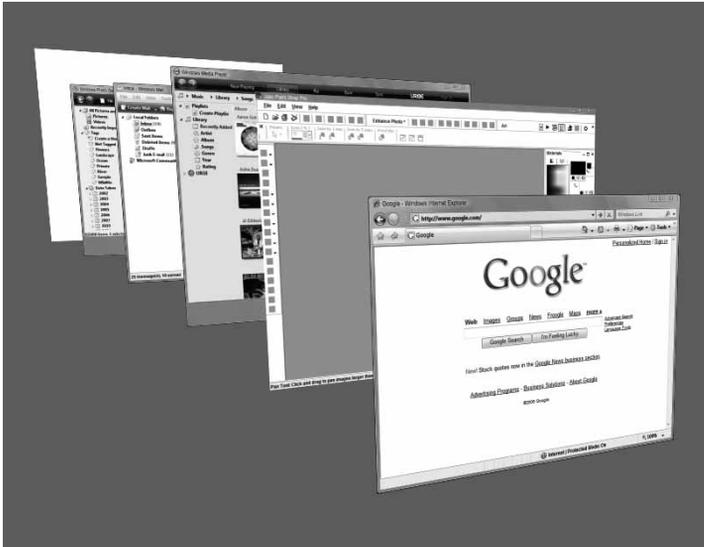
Slika 1.1:

Primer prozora u okruženju Aero Glass.

Flip 3D

U okruženju Aero Glass možete na nov način brzo pregledati otvorene programe (pri tome stari način rada i dalje važi). Na primer, ako pritisnete dugme Show Desktop na paleti alatki Quick Launch, smanjićete prozore svih otvorenih programa. I dalje možete prelaziti iz jednog programa u drugi pomoću prečice s tastature Alt+Tab. Nova mogućnost je ta da pritisnete prečicu **Win+Tab** ili dugme Switch Between Windows na paleti alatki Quick Launch. U oba slučajja prozori će biti uređeni kao na slici 1.2.

Slika 1.2: Kako radi Flip 3D.

U 3D okruženju možete se kretati od jednog otvorenog prozora do drugog tako što ćete okretati točkić miša ili pritisnuti tastere ↑ i ↓. Pritisnite bilo gde unutar prozora da biste ga postavili na vrh naslaganog prikaza.

SAVET Ako se do sada niste sreli s pojmovima iz ovog poglavlja, pročitajte poglavlje 2.

I dalje možete koristiti paletu poslova da biste neki prozor postavili na vrh naslaganog prikaza. Vistina paleta poslova je bolja od stare. Kad god postavite pokazivač miša na neko njeno dugme, videćete umanjeni prikaz prozora programa (slika 1.3). Na taj način možete lako pronaći potrebni program. Prečica Alt+Tab daje umanjene prikaze, što je mnogo bolje nego da vidite samo ikonice! A to radi čak i ako nemate Aero Glass.

Slika 1.3:

Postavite miša na dugme palete poslova kako biste dobili umanjeni prikaz.

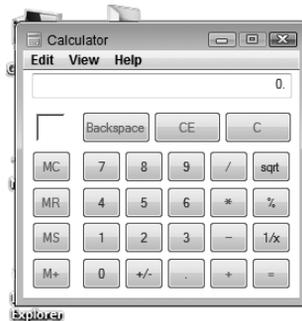

Zašto ja nemam Aero Glass?

Aero Glass ne može se koristiti na svim računarima jer je za ovo okruženje potrebna jaka grafička kartica koja podržava Windows Display Driver Modem (WDDM). Ako nemate potrebnu opremu za grafiku, nećete dobiti poluprovidni izgled, senku ili opciju Flip 3D. Osim toga, sve drugo će izgledati slično ili isto. Na primer, prozor na slici 1.4 prikazan je sa isključenim okruženjem Aero Glass.

Slika 1.4:

Izgled prozora programa kada se koristi Aero Glass.

Šta ako mi se Aero Glass ne dopadne?

Ukoliko imate Aero Glass a ne sviđa vam se, možete ga promeniti. Možete ga uključivati i isključivati pomoću prečice Ctrl+Shift+F9, ili podešavati boje i providnost pritiskom na Window Color and Appearance u prozoru Personalize.

Ako želite klasičniji prikaz, pritisnite Theme u prozoru Personalize. Potom izaberite Windows Classic i pritisnite OK (prečica Ctrl+Shift+F9 neće raditi u prikazu Classic; da biste je ponovo aktivirali, u okviru za dijalog Theme izaberite temu Windows Vista i pritisnite OK).

NAPOMENA Više informacija o podešavanju Windows Viste naći ćete u delu III.

NOVO Windows Sidebar odvaja deo radne površine za aktuelne podatke sa Interneta i alatke koje vam često trebaju.

Dodatna paleta (Windows Sidebar)

Dodatna paleta omogućava da često korišćene podatke i programe – odnosno, *sprave* (engl. *gadgets*) – smestite na radnu površinu. Mnoge sprave povezane su sa uslugama Interneta i imaju zadatak da vas blagovremeno informišu o raznim temama. Na primer, postoje sprave za pregled vremenske prognoze, praćenje kretanja na berzi ili za prikazivanje naslova sa vašeg RSS čitača. Na slici 1.5 prikazana je dodatna paleta s desne strane ekrana sa časovnikom na vrhu. Prozor na sredini predstavlja galeriju sprava (Gadget Gallery) iz koje možete izabrati potrebnu spravicu. U galeriji možete držati i druge sprave, a mnoge možete besplatno preuzimati sa Interneta.

Slika 1.5: Windowsova dodatna paleta i galerija sprava.

Ako vam dodatna paleta zasmeta, možete je sakriti, ili čak sasvim isključiti. Više podataka o dodatnoj paleti naći ćete u poglavlju 11.

NOVO Vistin program Windows Explorer nudi mnogo novih načina za pregledanje sadržaja omotnica i kretanje po njima.

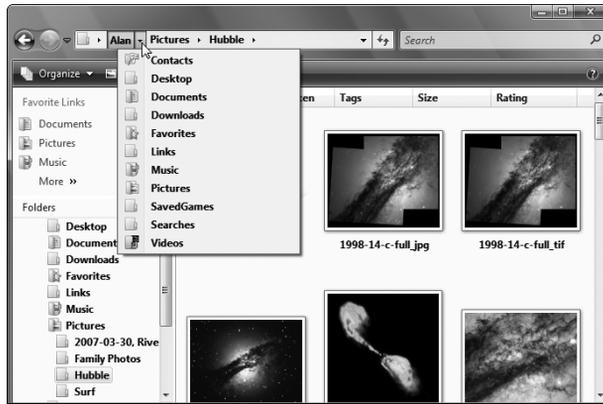
Brže i lakše kretanje

Prostor na disku je postao jeftin i svaki korisnik ima ga dovoljno. Na diskovima se nalaze hiljade datoteka, grupisanih u omotnice i podomotnice. Uobičajena navigacija nagore i nadole po omotnicama postaje zastarela – Vista ima nekoliko novih trikova koji će vam u tome pomoći.

Verovatno najvažniji od njih je navigacija s putanjom (engl. *breadcrumb*) koja se ispisuje na adresnoj traci na vrhu svake omotnice. Sličan način navigacije postoji i na Web lokacijama. Možete pritisnuti ime bilo koje omotnice koju vidite u putanji i tako stići do nje. Ali, to nije sve: pritisnite i strelicu pored neke stavke u putanji, i videćete sve stavke koje su na istom nivou hijerarhije kao i ona (slika 1.6.).

Slika 1.6:

Navigacija s putanjom i okno za navigaciju.

Navigacija s putanjom zlata vredi, ali nije jedina. Na levoj strani svake omotnice postoji opciono okno za navigaciju koje sadrži veze ka mestima koja najčešće posećujete. Veze koje vidite u listi Favorite Links samo su primeri. Ovde možete čuvati veze ka raznim omotnicama i po potrebi ih lako uklanjati. Na taj način podešavate postojeće stanje prema tome koje omotnice najčešće koristite.

Lista posebnih omotnica i dalje je dostupna, iako se možda ne primećuje na prvi pogled. Da biste je dobili, pritisnite strelicu pored opcije Folders na dnu okna za navigaciju.

Veličina ikonica

Ikonice više nisu nepromenljive. U bilo kojoj omotnici pritisnite strelicu pored opcije Views na paleti alatki. Pojaviće se klizač pomoću kojeg možete izabrati vrstu prikaza i podesiti veličinu ikonice. Ukoliko vaš miš ima točkić, veličinu ikonice možete podesiti i tako što ćete držati pritisnut taster Ctrl i okretati točkić.

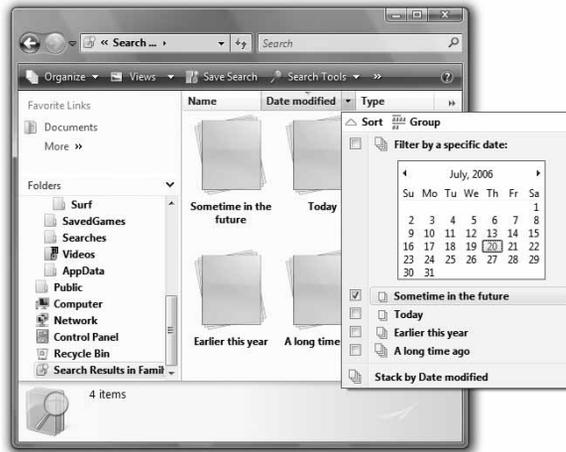
U Visti možete podesiti i veličinu ikonica na radnoj površini. Desnim tasterom miša pritisnite prazan deo radne površine i izaberite View, a zatim veličinu ikonice. Ili, ukoliko vaš miš ima točkić, pritisnite prazan deo radne površine, a zatim držite pritisnut taster Ctrl dok okrećete točkić.

Sortiranje, grupisanje i slaganje

Na vrhu svake omotnice vidi se niz naslova. Stavke možete sortirati, grupisati, pretraživati, filtrirati ili naslagati po bilo kom naslovu. Postavite miša na odgovarajući naslov i pritisnite strelicu kao u primeru na slici 1.7.

Slika 1.7:

Sortirajte, grupišite, filtrirajte ili naslažite.

Ako hoćete da sortirate, grupišete, filtrirate ili naslažite ikonice po nekom kriterijumu koji se ne nalazi među naslovima, pritisnite desnim tasterom miša bilo koji naslov i dodajte ono što vam treba.

A šta uopšte znači naslagati? Naslagani prikaz je nešto između gomile papira i omotnice, odnosno, nešto što izgleda poput papira naslaganih jedan na drugi (kao ikonice na slici 1.7), a otvara se kao omotnica. Kada otvorite omotnicu, vidite sve što se nalazi u njoj. U poglavljima 28 i 29 naći ćete više informacija o svemu što možete da radite sa omotnicama.

Prethodne verzije i poništavanje brisanja

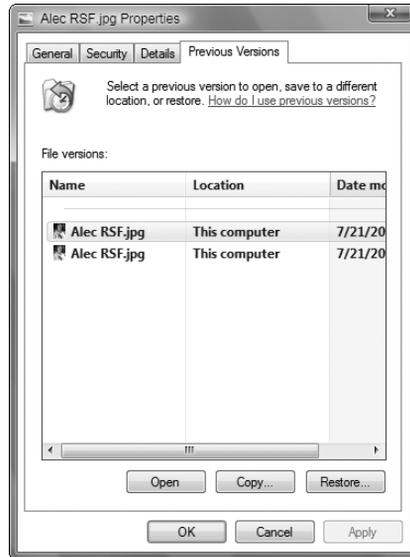
Sigurno ste bar jednom u životu napravili haos od datoteke s kojom ste radili. Potom ste, naravno, hteli da je zatvorite i po navici potvrdili da želite da sačuvate izmene! A da li ste nekada zamenili ispravnu verziju datoteke onom koju ste upravo upropastili? Ovo u Visti ne predstavlja problem: desnim tasterom miša pritisnite ikonicu datoteke i izaberite opciju *Restore previous versions*. Otvoriće se prozor *Properties* s karticom *Previous Versions*, kao na slici 1.8. Izaberite verziju koju želite da povratite.

A da li ste nekada obrisali datoteku i ispraznili korpu za otpatke? U Visti ovakve datoteke možete vratiti (pogledajte odeljak „System Protection“ u poglavlju 33 da biste videli kako).

NOVO Funkcija Search značajno ubrzava pronalaženje onoga što najčešće koristite.

Slika 1.8:
Kartica Previous
Versions.

Pretraživanje i virtuelne omotnice

Pomoću novih alatki za navigaciju stići ćete mnogo brže i lakše do onoga što tražite. To nam dokazuju i nove funkcije – Search i Virtual Folders. Da biste ih razumeli, najpre zaboravite sve što znate o „pronalaženju izgubljenih datoteka“ ili funkciji Search Companion u Windowsu XP. Vistin program za pretraživanje potpuno se razlikuje od toga.

Pretraživanje je najjednostavnije započeti od menija Start. Ako znate ime potrebnog programa ili apleta Control Panela, ili pak ključnu reč koja se odnosi na traženi dokument, osobu u omotnici s kontaktima ili elektronsku poruku, ne morate da se krećete redom po stavkama da biste pronašli ono što vam treba. Otvorite meni Start (pritisnite mišem dugme Start, taster **Win** ili prečicu **Ctrl+Esc**) i počnite da ispisujete traženu reč. Dok kucate, na meniju Start prikazuju se stavke koje sadrže ispisani niz znakova (slika 1.9). Kad ugledate traženu stavku, pritisnite je mišem.

Pretraživanje na osnovu oznaka (ključnih reči)

Ima i zgodnijih načina za pretraživanje od menija Start. U Visti se otišlo mnogo dalje od prostog pronalaženja izgubljenih datoteka. Dokumente sada možete pretraživati i po važnosti ili značenju, a ne samo po imenu, i to mnogo brže nego ranije, jer se u Visti ne prolazi svaki put kroz ceo sistem datoteka. Vista pretražuje interni indeks imena datoteka, njihovih svojstava (oznake i metapodaci) i sadržaja.

Ukoliko imate Media Player, sigurno znate kako radi: izaberite opciju Classical i videćete spisak svih kompozicija klasične muzike, bez obzira na to ko je njihov izvođač i u kojoj se omotnici nalaze. Slično tome, ako pritisnete opciju Artist, videćete sve pesme uređene po izvođačima, u kojoj god se omotnici nalaze. Windows Vista primenjuje ovu funkciju na sve datoteke sa čvrstog diska (i spoljnih čvrstih diskova, ako ih imate).

Slika 1.9:
Pretraživanje iz
menija Start.

Sistem za pretraživanje u Visti ne prolazi kroz ceo sistem datoteka, i samim tim ne pregleda na desetine hiljada nevažnih stavki da bi našao ono što traži. On upotrebljava *indeks za pretraživanje*, koji sadrži imena datoteka, oznake (ključne reči), pa čak i sadržaje poruka i datoteka. Na primer, kada kao uslov pretraživanja navedete „auto“, dobićete sve datoteke u čijem nazivu, oznaci ili sadržaju postoji ta reč. A rezultate ćete dobiti mnogo brže nego u Windowsu XP.

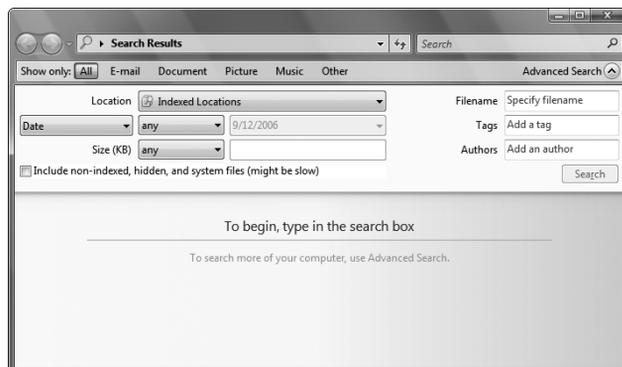
SAVET Ako su vam poznati mehanizmi pretraživanja Interneta (kao što je Google), posmatrajte ovo kao mehanizam za pretraživanje datoteka i otmotnica na svom računaru. Jer, to *zaista* i jeste tako.

Pretraživati možete i na stari način: pritisnite dugme Start i izaberite opciju Search. Dostupne su vam i opcije za napredno pretraživanje (Advanced Search) prikazane na slici 1.10. Pomoću opcije Location izaberite lokaciju koju ćete pretraživati. Ostale opcije upotrebite da biste pretraživali po datumu, veličini, imenu, oznakama ili drugim karakteristikama datoteke.

Pretraživanje možete započeti i iz polja Search u gornjem desnom uglu bilo koje otmotnice, ali tako pretražujete samo aktivnu otmotnicu i njene podotmotnice. Uprkos tome, i ovo je korisno, jer se u uslovu pretraživanja ne moraju navoditi samo imena i džokeri, već i razna druga svojstva datoteke. Na primer, ako kao uslov pretraživanja navedete genre: rock, dobićete sve datoteke koje spadaju u oblast rok-muzike; ako navedete to:maja, dobićete sve poruke iz Windows Maila upućene Maji. Uslov subject:vista prikazaće sve datoteke koje u predmetu poruke imaju upisanu reč Vista. Mogućnosti su beskrajne.

Da biste potpuno iskoristili nove mogućnosti pretraživanja, pozabavite se s njima. Ako odustanete posle prvog pokušaja, nikada nećete shvatiti šta može sve indeks za pretraživanje.

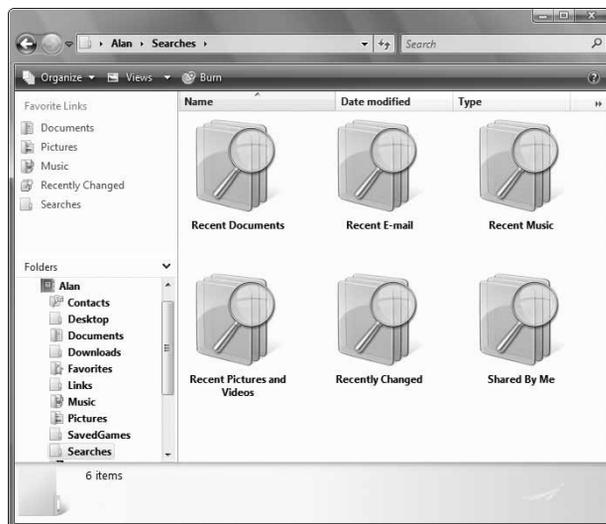
Slika 1.10:
Opcija Advanced
Search.

Snimanje rezultata pretraživanja (virtuelne omotnice)

Rezultate pretraživanja možete snimiti u obliku *virtuelne omotnice*. Virtuelna omotnica (Virtual Folder) liči na običnu omotnicu: kada je otvorite, prikazuju se ikonice datoteka koje sadrži. Da biste videli primere virtuelnih omotnica, pritisnite dugme Start, pritisnite svoje korisničko ime na meniju Start i otvorite omotnicu Searches. Slika 1.11 prikazuje ikonice uzoraka snimljenih pretraživanja (virtuelnih omotnica).

Slika 1.11:
Snimljeni rezultati
pretraživanja.

Virtuelne omotnice u omotnici Searches predstavljaju primere. Ne morate koristiti samo njih, već možete i sami napraviti svoje virtuelne omotnice. Najlepše je to što ne morate svaki put da ponavljate pretraživanje, jer virtuelne omotnice uvek odražavaju trenutno stanje na vašem čvrstom disku, a ne ono što se na njemu nalazilo kad ste ga poslednji put pretraživali.

Da biste iskoristili sve mogućnosti, naučite više o indeksu pretraživanja i virtuelnim omotnicama. Isprobavajte indeks za pretraživanje i prilagodite njegove mogućnosti svojim potrebama. U poglavljima 30 i 31 naučićete kako da to uradite.

NOVO Prilikom projektovanja Windows Viste vodilo se računa o bezbednosti, i zato je ovaj sistem mnogo sigurniji od prethodnog.

Bezbednost

Bezbednost je postala vrlo važna. PC i njegovi prvi operativni sistemi pojavili su se pre Interneta, i trebalo je da PC bude *lični* računar (engl. *personal computer*). Zbog toga nisu bili potrebni složeni bezbednosni mehanizmi. Uostalom, zar bi neko stvarao viruse da bi razorio sopstveni računar?!

Internet je sve promenio, omogućivši lošim momcima da naude računarima drugih korisnika. Personalni računari predstavljaju glinene golubove za ovakve napade, jer se o takvim stvarima nije razmišljalo u vreme kad su se pojavili.

Nijedan savremeni bezbednosni mehanizam nije potpun. I dalje ste prinuđeni da kupujete i instalirate programe drugih proizvođača, učite da ih koristite i redovno ih zamenjujete novim verzijama. A to je dosadno.

Ako nekog stručnjaka za bezbednost računara pitate šta je *pravo* rešenje problema, reći će vam da bezbednost treba da bude ugrađena u sam program. A upravo to su stručnjaci u Microsoftu uradili s Vistom! To nije samo Windows XP koji lepše izgleda, nego sasvim nov operativni sistem, u kome je bezbednost ugrađena u same temelje i predviđena u svakom koraku procesa koji se u njemu odvijaju.

Međutim, i dalje ne postoji potpuno siguran računar ili mreža (to će vam potvrditi svaki stručnjak za oblast bezbednosti). Računar je samo mašina koja se može programirati da čini dobre ili loše stvari – šta će činiti, zavisi od programera i njihovih programa.

Bezbednost projektovana u Visti otežava posao lošim momcima. Ipak, gde ima volje da se nešto učini, ima i načina, pa će vam ipak biti potrebni neki programi za zaštitu.

Zapravo, treba vam samo jedan zaštitni program, i to antivirusni, jer je to jedina vrsta zaštite koja nije ugrađena u Vistu. Ali za to vam ne trebaju programi za zaštitu drugih proizvođača: novi Windows Firewall štiti vas od hakera i crva, od trenutka kad uključite računar; Windows Defender onemogućava programe za neautorizovano praćenje. Više o bezbednosti pronađite u delu II.

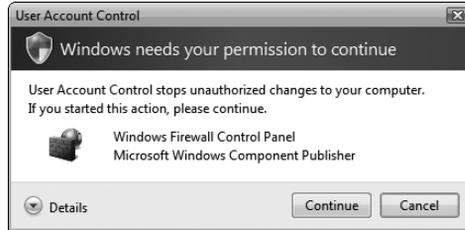
Kontrola korisničkih naloga

Jedna od *najmanje popularnih* bezbednosnih funkcija u Visti zove se *User Account Control* (UAC). Ona radi tako da, kad god izvršavate program koji menja neke važne sistemske datoteke, dobijate poruku na ekranu kao na slici 1.12.

U devedeset odsto slučajeva ovo će vas iznervirati, jer vi vrlo dobro znate koji program izvršavate i – naravno – želite da nastavite rad. Šta će vam onda poruka koja vas tera da pritisnete dugmiće?! U slučaju da se neki zlonamerni program ipak provukao pored vaših zaštitnih mehanizama, ovde ćete moći da ga zaustavite i sprečite veću štetu.

Činjenica da ova kontrola postoji za svačije dobro nije je učinila popularnijom. Možete je isključiti i nastaviti rad na stari način, gde se svaki program izvršava uz dozvolu aktivnog korisničkog naloga, bez upozorenja. U poglavlju 3 naći ćete više informacija o ovome.

Slika 1.12:
Kontrola korisničkih
naloga.

Roditeljska kontrola

Roditeljska kontrola (Parental Controls), prikazana na slici 1.13, jeste još jedna osobina iz oblasti bezbednosti koja će usrećiti mnoge. Kao što vidite na slici, ona omogućava roditeljima da odrede kako i kada dete može da koristi računar i pregleda sadržaje na Internetu. Ne morate biti računarski genije da biste podesili roditeljsku kontrolu. U poglavlju 4 nalaze se sve informacije o tome.

Slika 1.13:
Roditeljska kontrola.

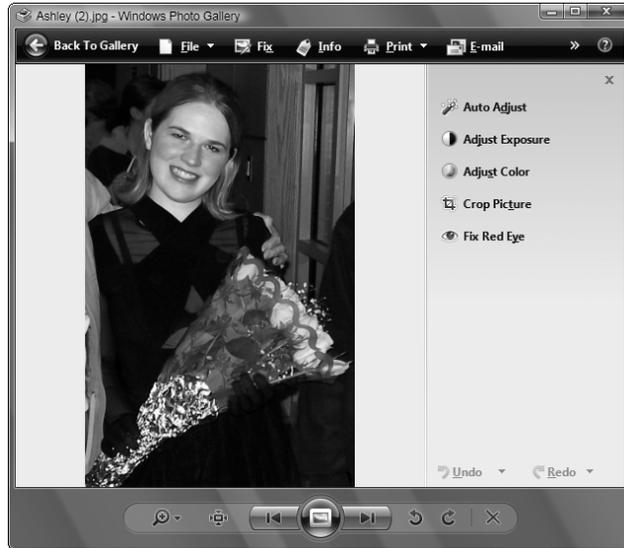
NOVO Ako računar koristite za obradu digitalnih fotografija, svedeće vam se mogućnosti galerije fotografija (Photo Gallery), koje pomažu da prepravljate i organizujete svoje slike.

Galerija fotografija

Funkcija Windows Photo Gallery omogućava da na jednom mestu pregledate, menjate i organizujete svoje fotografije i video materijal. Slike i video snimke možete označavati ključnim rečima i tako grupisati u jedan prikaz, bez obzira na njihovu trenutnu lokaciju na disku. Galerija fotografija ima osobinu Fix (slika 1.14), koja olakšava podešavanje svetloće i kontrasta, opsecanje slika i rešavanje čestog „problema s crvenim očima“.

Galerija fotografija olakšava pravljenje dija pozitiviva. Čak ih možete narezati na DVD da biste ih gledali na TV-u zajedno s porodicom i prijateljima. Ako se bavite fotografijom, pročitajte poglavlje 22.

Slika 1.14:
Osobina Fix galerije fotografija.

NOVO Windows Mail i Internet Explorer nude mnoštvo novih funkcija. Povezani su i sa indeksom pretraživanja, što olakšava pronalaženje poruka i omiljenih Web lokacija.

Programi Windows Mail i Internet Explorer

Windows Mail u Visti zamenjuje Outlook Express, ugrađeni program za rad sa elektronskom poštom. U njega je ugrađen filtar za neželjene poruke, koji radi baš kako želite (ako ga mudro podesite). Osim toga, tzv. filtar protiv pecanija (engl. *phishing filter*) upozorava na elektronske poruke u kojima se pojedinci lažno predstavljaju i pokušavaju na prevaru da izmame vašu lozinku. Povezuje se s vašom omotnicom Contacts, gde možete čuvati važna imena i adrese, čak i fotografije osoba!

Internet Explorer u Visti podržava kartično prelistavanje Web stranica, što znači da možete imati više matičnih stranica i lakše prelaziti s jedne stranice na drugu. Internet Explorer značajno olakšava i pretplatu na RSS. U delu IV naći ćete opis Vistinih poboljšanja koja se odnose na Internet.

NOVO Prošli su dani kada ste morali da se oslanjate na programe drugih proizvođača kako biste narezivali sadržaje na CD i DVD diskove. Sve što vam treba ugrađeno je u većinu izdanja Windows Viste.

Narezivanje sadržaja na CD i DVD diskove

Vista ima ugrađenu podršku za korišćenje CD-ova i DVD-ova. Kao i uvek, možete koristiti Windows Media Player (poglavlje 23) za snimanje muzike na kompakt diskove. Pomoću programa Windows DVD Maker možete praviti i sopstvene DVD-ove s filmovima, ili čak prenositi filmove direktno s digitalnog video zapisa na DVD koji možete gledati na TV-u (poglavlje 32).

Da biste kopirali datoteke na CD ili DVD, prevucite ih mišem, isto kao kada ste ih kopirali na disketu (poglavlje 32). Treba da napravite rezervne kopije datoteka na CD-u ili DVD-u? Ništa lakše: upotrebite novu funkciju Backup and Restore Center (poglavlje 33).

NOVO Iako prepoznavanje govora nije potpuno novo, Vista je proširila mogućnosti u ovoj oblasti na više programa, pa čak i na radnu površinu.

Prepoznavanje govora

Program Speech Recognition u Windows Visti predstavlja značajno poboljšanje u odnosu na funkciju prepoznavanja govora u Windowsu XP. Možete ga koristiti za diktiranje poruka u Windows Mailu i drugim dokumentima, ili izdavati komande Windowsu i drugim programima sopstvenim glasom – treba vam samo dobar mikrofon i valja malo vežbati. Ovo je korisno i ako patite od bolova u ramenu zbog upotrebe miša, ili ako ne možete da kucate. Pročitajte odeljak „Prepoznavanje govora“ u poglavlju 12.

NOVO Programi System Protection i Backup and Restore Center olakšavaju zaštitu važnih datoteka od oštećivanja i gubitka.

Lakše i brže pravljenje rezervnih kopija

Novi program Backup and Restore Center u Windows Visti zamenjuje stari NT Backup koji je ostao nejasan mnogim korisnicima. Rezervne kopije možete snimati na CD-ove, DVD-ove ili spoljni čvrsti disk. U Vistinim izdanjima Premium i Ultimate rezervne kopije možete praviti i automatski. Osim toga, program za zaštitu sistema (System Protection) pravi *kopije u senci* (engl. *shadow copies*) mnogih dokumenata na čvrstom disku, što znači da tako možete obnavljati izgubljene ili oštećene datoteke bez korišćenja spoljnih medijuma s rezervnim podacima. Više informacija o ovoj temi naći ćete u poglavlju 33.

NOVO Program ReadyBoost koristi savremenu fleš memoriju da bi se rad na računaru odvijao brže i jednostavnije.

Program ReadyBoost

Računar ima dve vrste memorije. U RAM memoriji (Random Access Memory) nalazi se sve ono što *trenutno* koristite. Na čvrstom disku nalazi se sve ono što *biste mogli* koristiti. RAM memorija je mnogo brža od čvrstog diska i u njoj se nalaze podaci koji se trenutno obrađuju.

Takođe se koristila i *datoteka za straničenje* (engl. *paging file*), kao prelazno rešenje između RAM-a s brzim pristupom i diska sa sporim pristupom. Iako je ona proširivala kapacitet RAM-a, usporavala je rad sistema kad god bi procesor pokušao da dobije podatke od nje. Pojedinačna kašnjenja nisu bila velika – od pola sekunde do nekoliko sekundi – međutim, kad bi se sabrala sva kašnjenja u toku dana, rezultat ne bi bio zanemarljiv.

ReadyBoost rešava ovaj problem pomoću *fleš memorije* (engl. *flash memory*) u kojoj se nalazi datoteka za straničenje. Fleš memorija je mnogo bolje rešenje jer je u proseku 10 puta brža od čvrstog diska. Mnogi novi čvrsti diskovi i matične ploče proizvodiće se sa ugrađenom ReadyBoost fleš memorijom. Kao alternativu ugrađenoj memoriji možete koristiti spoljni fleš uređaj, koji se povezuje s računarnom preko USB 2.0 priključka za ReadyBoost.

Ograničava se upotreba određenih uređaja, jer ima smisla koristiti jedino onu fleš memoriju koja je dovoljno velika i brza. Ali kad dođete do pravog hardvera, Vista će se pobrinuti za

ostalo. Rezultati se vide u obradi podataka koja se odvija neometano, bez uobičajenih usporavanja kada operativni sistem pokušava da dobije podatke iz datoteke za stranicenje.

Sažetak

Kada me ljudi pitaju šta je novo u Visti, želim da im odgovorim: „Sve!“ To je zaista potpuno nov način korišćenja računara. Davno su prošli dani kada su korisnici radili s nekoliko datoteka i omotnica na spoljnim diskovima, bez pristupa Internetu. U današnjem povezanom svetu, obrađuju se ogromne količine digitalnih informacija u raznim oblicima i iz raznih izvora. Stručnjaci koji su projektovali Vistu imali su tu činjenicu na umu.

U ovom poglavlju pomenut je samo mali deo onoga što je novo u Visti. Usmerio sam se na osnovne funkcije koje će zanimati većinu korisnika. U stvarnosti je toga mnogo više nego što može stati u jedno poglavlje. Evo kratkog prikaza:

- Aero Glass daje trodimenzionalni kvalitet osnovnom korisničkom radnom okruženju, kako bi se što vernije prikazalo ono što se odvija na radnoj površini.
- Iako ne izgleda impresivno, navigacija s putanjom značajno smanjuje vreme i trud utrošene na kretanje po omotnicama.
- Prethodne verzije datoteka omogućavaju lako obnavljanje slučajno oštećenih ili obrisanih datoteka, čak i ako niste napravili njihove rezervne kopije.
- Pretraživanje u Windows Visti ni najmanje ne liči na stari Search Companion. I nema veze s pronalaženjem izgubljenih datoteka. Ovde je omogućen novi nivo organizacije, koji se ne svodi samo na lokaciju i ime datoteke, već se ističe značenje i važnost.
- U Windows Visti bezbednost ne podrazumeva bezbrojne dodatne zaštitne programe i zakrpe. Veći deo bezbednosnog mehanizma skriven je duboko unutar sistema gde se ne može videti – odatle sprečava zlonamerne programe da obavljaju svoj prljavi posao.
- Roditeljska kontrola najzad omogućava nadzor nad decom pri korišćenju računara i Interneta.
- Windows Photo Gallery je sjajna alatka za organizovanje, obeležavanje i obradu fotografija.
- Windows Mail i Internet Explorer nude nove načine za rad s poštom i Internetom, a čine računar mnogo bezbednijim.
- Upotrebite Vistinu ugrađenu podršku za narezivanje sadržaja na CD-ove i DVD-ove, kako biste pravili muzičke CD-ove, DVD-ove s filmovima i rezervne kopije svojih datoteka.
- Speech Recognition je značajno poboljšana i može se koristiti gotovo svuda.
- Program Backup and Restore Center olakšava pravljenje rezervnih kopija i štiti vaše važne datoteke.
- Windows ReadyBoost može da koristi savremenu fleš memoriju, čime smanjuje kašnjenje prilikom prenosa podataka iz datoteke za stranicenje i omogućava efikasan i neometan rad na računaru.